

ÚRAD
SPLNOMOCNENCA VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE RÓMSKE KOMUNITY

**Analýza absencií a opatření na snižování absencií z povinné
školské docházky**

**Analysis of absences and measures to reduce absences from
compulsory school absences**

Autori: Mgr. Ladislav Baláž, Mgr. Slavomír Lalík

Vydavateľ: Úrad vlády Slovenskej republiky,

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity

Rok vydania: 2023

Rozsah: 28 strán

Text neprešiel jazykovou korektúrou

Analýza absencií a opatření na znižovanie absencií z povinnej školskej dochádzky

Ladislav Baláž, Slavomír Lalík

Obsah:

Abstrakt.....	6
Úvod.....	7
Metodológia.....	8
Prehľad odbornej literatúry.....	9
Legislatívna situácia na Slovensku.....	11
Príklady praxe zo zahraničia.....	13
Zisťovanie postojov k platnej legislatíve v školách zapojených do dotazníkového prieskumu.....	17
Navrhované riešenia od škôl a úpravy školských poriadkov.....	21
Záver.....	22

Abstrakt

Analýza sa zaoberá vplyvom častých absencií žiakov na ich akademické výsledky a ďalšie profesionálne uplatnenie na trhu práce. Rozoberá tiež úpravy ospravedlňovania absencií v legislatívach vybraných štátov v Európe, ako aj vplyv dvoch špecifických politík na dochádzku žiakov na Slovensku – možnosť ospravedlňovať absenciu na tri po sebe idúce dni rodičom bez potvrdenia lekárom a úpravu (pôvodne protipandemické opatrenie) rozširujúcu počet týchto rodičom ospravedlniteľných dní na päť. Záver obsahuje odporúčania, ktoré by mohli pomôcť pri riešení problematiky častých absencií, získané z dobrej praxe zo zahraničia a odporúčaní škôl z dotazníkového prieskumu.

Kľúčové slová: chronické absencie, ospravedlňovanie absencií rodičom

Abstract

The analysis deals with the impact of frequent student absences on their academic results and further professional involvement on the labor market. It also discusses the legal regulations of school absences in the legislation of selected countries in Europe, as well as the impact of two specific policies on student attendance in Slovakia - the possibility to excuse an absence for three consecutive days by parents without confirmation by a doctor and an amendment (originally an anti-pandemic measure) expanding the number of these days that can be excused by parents to five. The conclusion contains recommendations that could help in solving the problem of frequent absences, obtained from good practice from abroad and recommendations from schools.

Key words: chronic absences, parental excuses for absences

Úvod

Absencie z povinnej školskej dochádzky sú dlhodobým problémom, s ktorým sa neúspešne snažia bojovať školy na celom Slovensku. Miera vymeškávania z vyučovania u žiakov prispieva, ako bude v texte ukázané, k zhoršeniu akademických výkonov a neskôr k slabšej uplatniteľnosti na trhu práce. Obzvlášť závažný je tento problém v marginalizovaných rómskych komunitách, kde vytvára ďalšiu vrstvu znevýhodnenia.

Situáciu ohľadne dochádzky ešte viac zhoršilo obdobie od roku 2020, poznačené celosvetovou pandémiou koronavírusu COVID-19. Z prieskumov a analýz, ktoré boli uverejnené po prvej vlne pandémie vyplýva, že väčšina žiakov z marginalizovaných rómskych komunít sa k vzdelávaniu počas tohto obdobia nedostala takmer vôbec, alebo vôbec.¹ Slovensko pritom patrilo, spolu s Českou republikou, Slovinskom a Lotyšskom, medzi štáty s najdlhšie zatvorenými školami a nariadeným dištančným vzdelávaním.²

V snahe o otvorenie škôl, ale zároveň zachovanie aspoň čiastočných protipandemických opatrení, prišlo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR s riešením, ktoré predlžuje dobu, na ktorú môže rodič žiaka ospravedlniť bez oficiálneho potvrdenia lekára, alebo inej relevantnej inštitúcie, a to až na päť po sebe idúcich dní.³ Toto riešenie, aj keď malo zrejme pozitívne zámery (možnosť rýchleho vylúčenia žiaka z vyučovania, ak vykazuje známky choroby, znižovanie koncentrácií chorých detí u pediatrov a tým pádom zamedzovanie šíreniu koronavírusu, ako aj iných ochorení), v konečnom dôsledku prispelo k ešte závažnejšiemu prehlbovaniu problému s nedostatočnou dochádzkou žiakov do škôl.

V prvej časti analýzy prezentujeme dôvody a dopady častých absencií, zahraničnú akademickú literatúru k tejto téme a približujeme slovenský kontext. V druhej časti v krátkosti definujeme modely, ktoré prijali iné štáty v Európe s cieľom obmedziť množstvo absencií. V poslednej časti sa zameriavame na výstupy z dotazníkového prieskumu, ktorý mapuje postoje a skúsenosti vedení škôl.

Táto analýza je predkladaná s cieľom poukázať na problém nedostatočného uchopenia častých absencií žiakov na vyučovaní v legislatíve a má za cieľ podnietiť debatu o sprísnení podmienok, za ktorých môže rodič ospravedlniť neprítomnosť dieťaťa bez potvrdenia od relevantnej authority.

-
- 1 RAFAEL, Vlado a Katarína KREJČÍKOVÁ. Ako zostať blízko na diaľku: Správa o dištančnom vzdelávaní žiakov z rómskych komunít počas pandémie COVID-19. *Občianske združenie eduRoma – Roma Education Project* [online]. 2020, 45 [cit. 2022-11-29]. ISSN 978-80-972680-8-4. Dostupné z: <https://eduroma.sk/docs/ako-zostat-blizko-na-dialku.pdf>
 - 2 PETRÍK, Štefan, Lýdia MAROŠIOVÁ, Zuzana JUŠČÁKOVÁ a Pavol GALÁŠ. *DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE ŽIAKOV A ŽIAČOK v období pandémie COVID-19 v kontexte profesijného rozvoja učiteľov a učiteliek: Záverečná správa z prieskumu máj 2021 - november 2021* [online]. 2021, 86 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/357225358_DISTANCNE_VZDELAVANIE_ZIAKOV_A_ZIACOK_v_obdobi_pandemie_COVID-19_v_kontexte_profesijnego_rozvoja_ucitelov_a_uciteliek
 - 3 Rozhodnutie ministra s účinnosťou od 1. septembra 2022. *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu* [online]. 2022 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/rozhodnutie-ministra-s-ucinnostou-od-1-septembra-2022/>

Metodológia

Táto analýza je zložená z prehľadu odbornej literatúry, situačnej správy týkajúcej sa aktuálne platnej legislatívy na Slovensku, príkladov praxe zo zahraničia, zistených postojov škôl k platnej legislatíve a navrhovaných riešení od škôl. Z týchto kapitol vychádza posledná kapitola, návrhy riešenia situácie na Slovensku.

Pri prehľade odbornej literatúry boli vybrané relevantné správy, dokumenty a analýzy zo zahraničia, ktoré sa témou absencií žiakov na vyučovaní zaoberajú. Cieľom ich zakomponovania do tejto analýzy je najmä definovanie základných pojmov a návrhov riešení, ktoré pochádzajú z akademického prostredia. Kritériá výberu literatúry zahrnuté do analýzy sú najmä neustrannosť a akademická dôveryhodnosť autorov a inštitúcie, ktorá analýzu vydala, a relevantnosť pre slovenský kontext.

Situačná správa k aktuálne platnej legislatíve na Slovensku má za cieľ zmapovať súčasný legislatívny rámec a úpravy, ktoré k možnosti ospravedlňovania absencií žiaka na výchovno-vzdelávacom procese v škole existujú. Táto časť vychádza z platných zákonov a rozhodnutí, ktoré sú zozbierané z právneho a informačného systému Slov-lex⁴ a zo stránky ministerstva školstva⁵.

Príklady dobrej praxe zo zahraničia boli zbierané cez rómske národné kontaktné body, uvedené na stránkach Európskej komisie⁶. Národným kontaktným bodom bola zaslaná požiadavka o súčinnosť pri prieskume a tiež otázky týkajúce sa legislatívnych úprav absencií žiakov na výchovno-vzdelávacom procese, prípadne priestoru, ktorý dostávajú jednotlivé školy pri upravovaní podmienok ospravedlňovania absencií žiakov. Hlavným cieľom bolo najmä zisťovanie, do akej miery môže ospravedlňovať absencie žiaka rodič bez toho, aby bola absencia ospravedlnená aj lekárom, alebo inou relevantnou inštitúciou. Kontaktované boli primárne rómske národné kontaktné body krajín, ktoré majú počtom výraznú rómsku menšinu, no takisto aj krajiny geograficky blízke Slovenskej republike s nižším zastúpením Rómov v rámci populácie. Zahnutie časti dobrej praxe zo zahraničia do tejto analýzy má za cieľ najmä zber možných riešení aplikovateľných do praxe na Slovensku.

Postoje škôl k súčasne platnej legislatíve boli zisťované prostredníctvom dotazníka vypracovaného Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ÚSVRK), ktorý bol odoslaný školám v obciach s prítomnosťou rómskych komunít⁷. Finálnu vzorku tvorilo 500 odpovedí zo všetkých krajov Slovenska. Dotazník sa dopytoval na postoje k súčasne platnej legislatíve - zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov⁸, podľa ktorého môže rodič ospravedlniť tri po sebe idúce dni absencie žiaka; a Rozhodnutia ministra školstva, vedy, výskumu a športu z 1. septembra 2022⁹, podľa ktorého môže rodič ospravedlniť päť po sebe idúcich dní absencie žiaka. V rámci tohto zberu dát sa dotazník dopytoval aj na úpravy ospravedlnení absencií rodičom v rámci vnútorných poriadkov jednotlivých škôl a na návrhy škôl na úpravu legislatívy, ktorá by im najviac vyhovovala, aby eliminovala chronické absencie žiakov.

V poslednej časti "Navrhované riešenia od škôl a úpravy školských poriadkov" sa analýza zameriava na návrhy úprav zákonov, ktoré by bolo možné implementovať v slovenskom prostredí a ktoré by pozitívne prispeli k zmene pri častých absenciách žiakov.

V texte sa uvádzajú dve rozhodnutia ministra školstva a to z 28. februára 2022 a z 1. septembra 2022, avšak obe rozhodnutia majú v dotknutej časti rovnaké znenie.

V rámci publikácie sme sa rozhodli pre používanie generického maskulína, resp. neutralizácie v záujme zrozumiteľnosti textu oproti vyjadreniu rodu explicitne, uvádzaním oboch gramatických tvarov súčasne či už dvojitým pomenovaním (napr. učiteľia a učiteľky) alebo rodovými dvojtvarmi oddelenými lomkou (učiteľia/učiteľky, učiteľ/ka).

4 <https://www.slov-lex.sk/domov>

5 <https://www.minedu.sk/>

6 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu-country_en

7 Identifikované na základe Atlasu rómskych komunít 2019.

8 Dostupné [tu](#).

9 Dostupné [tu](#).

Prehľad odbornej literatúry

Základný dokument, s ktorým táto analýza pracuje, je *Prítomní, zapojení a zodpovední* od Národného centra pre deti v chudobe na Columbia University. Opisuje nutnosť prítomnosti a zapojenia žiakov na vyučovaní, ak chce škola, alebo vzdelávacia inštitúcia zabezpečiť vzdelávací proces, ktorý je v maximálnej možnej miere prínosný pre dieťa. Taktiež vyzdvihuje úlohu včasných intervencií a spolupráce s rodinou a komunitou, ktorá je časovo, aj finančne úspornejšou možnosťou predchádzania absenciám žiakov na školách.

Výskum zahrnutý v tomto dokumente ukazuje, že deti nezávisle od rodu, socioekonomického statusu, etnicity, národnosti a obzvlášť deti žijúce v prostredí chudoby akademicky strádlajú v prípade, ak opakovane, alebo dlhodobo absentujú v škole.

V dokumente sa objavuje definícia *chronickej absencie* - vymeškanie 10% a viac zo školského roku, pričom zahŕňa ospravedlnené aj neospravedlnené absencie. Z výskumu Národného centra pre deti v chudobe vyplýva, že vymeškávanie na danej úrovni ohrozuje akademické výsledky dieťaťa.

Treba pritom dodať, že chronická absencia nezasahuje len dieťa, ktoré vymeškáva, ale má presah aj na celé triedy a kolektívy. Učiteľ musí svoju pozornosť venovať žiakom, ktorí vymeškali väčšie množstvo hodín a učiva, pričom sa nemôže venovať žiakom, ktorí v škole nevymeškávali. Rovnako častá absencia rozkladá pozornosť pedagogických asistentov.¹⁰

Existuje niekoľko premenných, ktoré môžu ovplyvňovať dochádzku detí na vyučovanie - vo všeobecnosti ich možno rozdeliť do štyroch základných kategórií:

- Problémy u študentov: materstvo v adolescencii, slabý akademický výkon spojený s opakovaním ročníkov, málo plnohodnotných vzťahov s dospelými, negatívny vplyv rovesníkov, šikana.
- Problémy v rodinách: nízky príjem rodiny, nezájum rodičov, neisté a nestabilné bývanie, domáce povinnosti, stresujúce rodinné situácie, prioritizácia rodinných problémov pred školskými, jazyková bariéra.
- Problémy na školách: zlé podmienky, alebo chýbajúce školské vybavenie a kapacity, nekvalitní učitelia, chýbajúci učitelia, zlé vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi, geografická dostupnosť škôl, nezaujímavý obsah hodín a nuda u žiakov.
- Problémy v komunitách: dostupnosť pracovných miest, ktoré nevyžadujú ukončenie školskej dochádzky, nebezpečné okolie obydli, nízke očakávania dochádzky, chýbajúca podpora v oblasti vzdelávania a sociálnej oblasti.¹¹

Odporúčania z dokumentu na úpravy systému, v ktorom sa eliminuje počet vymeškaných hodín školskej dochádzky, zahŕňajú:

- jednotliví zriaďovatelia by mali viesť dáta o dochádzke žiakov na úrovni škôl,
- mali by zlepšiť presnosť a konzistenciu zberu týchto dát,
- prijatie spoločnej definície chronickej absencie,
- počty detí, ktoré chronicky chýbajú v škole, by mali byť sprístupnené pre verejnosť až na úroveň jednotlivých škôl,
- zistenie či chronicky absentujúci žiaci sú z konkrétnej komunity, alebo skupiny (rozdelenie napríklad podľa etnicity, materinského jazyka, zaradenia do špeciálneho školstva, rodu, náboženstva,...).

10 CHANG, Hedy N. a Mariajosé ROMERO. Present, engaged, and accounted for: The critical importance of addressing chronic absence in early grades. *National Center for Children in Poverty* [online]. New York, September 2008, 32 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: http://www.nccp.org/wp-content/uploads/2008/09/text_837.pdf

11 JACOB, Brian A. a Kelly LOVETT. Chronic absenteeism: An old problem in search of new answers. *Brookings* [online]. 27.7.2017 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/research/chronic-absenteeism-an-old-problem-in-search-of-new-answers/>

- udržiavanie databázy chronicky absentujúcich žiakov a informovanie školy, do ktorej sa žiak v prípade sťahovania presunie,
- adresovanie konkrétnych problémov, ktoré v komunite prispievajú ku chronickému vymeškávaniu,
- zahŕňanie do riešení situácií žiakov a ich rodiny, ale aj komunity,
- okamžité riešenie situácie, ideálne jej predchádzať (napríklad v predprimárnom vzdelávaní),
- prípravu stratégií, ktoré môže škola a odborný personál zvoliť v prípade potreby
- budovanie jazykovej diverzity a osobitý dôraz na materinský jazyk žiakov,
- ponúkajúce pozitívnej podpory na zlepšenie školskej dochádzky,
- zabezpečenie prístupu k preventívnym zdravotným prehliadkam pre žiakov,
- zabezpečenie, aby vzdelávanie vedelo reagovať na rôzne preferencie žiakov vo vzdelávaní,
- vzdelávanie rodičov o potrebe edukácie ich detí,
- podporovanie vzájomnej spolupráce rodín s cieľom zlepšovať školskú dochádzku ich detí,
- koordinovanie odpovede na chronické absencie a v prípade nutnosti aj podniknúť legálne kroky voči rodinám.¹²

Pandémia koronavírusu situáciu s chronickým vymeškávaním vyučovania len zhoršila a to najmä u žiakov z etnických a národnostných menšín a u detí z nízkopríjmových komunít. Dôsledky tohto zhoršenia komentuje aj správa “*Sú študenti prítomní?*” od organizácie Attendance Works, pričom ich označuje za “národnú krízu veľkých rozmerov”.¹³ Táto štúdia zároveň konštatuje, že nepravidelná školská dochádzka, alebo chronické absencie žiakov môžu byť znakom toho, že komunita (školská, alebo priame okolie žiaka) má problémy s vytvorením pozitívneho prostredia na učenie - fyzické a emočné zdravie a bezpečnosť, pocit náležitosti ku komunite, podpora a prepojenie na komunitu, akademické výzvy a zapojenie sa žiaka do nich, spolužiaci a dospelí v okolí s vyvinutými emočnými kompetenciami.¹⁴

V súvislosti s nápravou tohto stavu správa “*Sú študenti prítomní?*” vytyčuje sedem potrebných akčných bodov, ktoré vedú pomôcť s nápravou stavu a elimináciou chronického vymeškávania vyučovania na školách:

- zabezpečiť denné sledovanie dochádzky všetkých študentov,
- pracovať s dostupnými dátami pre lepšiu alokáciu zdrojov,
- zabezpečiť medzirezortnú spoluprácu na riešení prípadných vzniknutých problémov,
- investovať do výskumu a dátových systémov,
- vybudovať kapacity medzi zriaďovateľmi na zber, analýzu a využitie dát o vymeškávaní a dochádzke,
- nevyužívať chronické absencie dieťaťa ako ukazovateľ zodpovednosti rodiča, kým nie sú jasné všetky okolnosti,
- zabezpečiť adekvátne financovanie.¹⁵

12 CHANG, Hedy N. a Mariajosé ROMERO. Present, engaged, and accounted for: The critical importance of addressing chronic absence in early grades. *National Center for Children in Poverty* [online]. New York, September 2008, 32 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: http://www.nccp.org/wp-content/uploads/2008/09/text_837.pdf

13 Are Students Present and Accounted For?: An Examination of State Attendance Policies During the Covid-19 Pandemic. *Attendance Works* [online]. January 2021 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: https://www.attendanceworks.org/wp-content/uploads/2019/06/50_State_Brief_011521_2.pdf

14 Are Students Present and Accounted For?: An Examination of State Attendance Policies During the Covid-19 Pandemic. *Attendance Works* [online]. January 2021 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: https://www.attendanceworks.org/wp-content/uploads/2019/06/50_State_Brief_011521_2.pdf

15 Are Students Present and Accounted For?: An Examination of State Attendance Policies During the Covid-19 Pandemic. *Attendance Works* [online]. January 2021 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: https://www.attendanceworks.org/wp-content/uploads/2019/06/50_State_Brief_011521_2.pdf

Legislatívna situácia na Slovensku

Platná legislatíva na Slovensku, mimo núdzového stavu, upravuje možnosť ospravedlnenia absencie žiaka na vyučovaní rodičom (t.j. bez potvrdenia od lekára) nasledovne:

245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, desiatá časť, spoločné ustanovenia

§ 144

(8)

Zákonný zástupca dieťaťa alebo zástupca zariadenia je povinný prihlásiť dieťa na plnenie povinnej školskej dochádzky a dbať o to, aby dieťa dochádzalo do školy pravidelne a včas, ak mu nezabezpečí inú formu vzdelávania podľa tohto zákona; dôvody neprítomnosti dieťaťa na výchove a vzdelávaní doloží dokladmi v súlade so školským poriadkom.

(9)

Ak sa dieťa alebo žiak nemôže zúčastniť na výchove a vzdelávaní v škole alebo v školskom zariadení, jeho zákonný zástupca alebo zástupca zariadenia je povinný oznámiť škole alebo školskému zariadeniu bez zbytočného odkladu príčinu jeho neprítomnosti. Za dôvod ospravedlniteľnej neprítomnosti dieťaťa alebo žiaka sa uznáva najmä choroba, prípadne lekárom nariadený zákaz dochádzky do školy, mimoriadne nepriaznivé poveternostné podmienky alebo náhle prerušenie premávky hromadných dopravných prostriedkov, mimoriadne udalosti v rodine alebo účasť dieťaťa alebo žiaka na súťažiacich.

(10)

*Neprítomnosť maloletého dieťaťa alebo žiaka, ktorá **trvá najviac tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, ospravedľuje jeho zákonný zástupca alebo zástupca zariadenia**; vo výnimočných a osobitne odôvodnených prípadoch škola môže vyžadovať lekárske potvrdenie o chorobe dieťaťa alebo žiaka alebo iný doklad potvrdzujúci odôvodnenosť jeho neprítomnosti. **Ak neprítomnosť dieťaťa alebo žiaka z dôvodu ochorenia trvá dlhšie ako tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, predloží dieťa, žiak, jeho zákonný zástupca alebo zástupca zariadenia potvrdenie od lekára.***

(11)

Plnoletý žiak sa ospravedľuje sám spôsobom uvedeným v odsekoch 8 až 10.¹⁶

Na základe tejto legislatívnej úpravy má rodič možnosť ospravedlniť tri po sebe idúce dni absencie žiaka na vyučovaní bez potvrdenia ochorenia od lekára. V prípade, ak je po tejto lehote žiak prítomný v škole aspoň jeden deň, môže rodič opäť ospravedlniť ďalšie tri dni, opäť bez lekárskeho, alebo iného potvrdenia.

Táto legislatíva je dočasne upravená Rozhodnutím ministra školstva, vedy, výskumu a športu s účinnosťou od 1. septembra 2022, ktoré je súčasťou protipandemických opatrení a jeho platnosť podľa znenia pretrváva počas trvania mimoriadnej situácie a predtým (do 22.2.2022) núdzového stavu a nadväzuje na identické rozhodnutia ministra za obdobie trvania pandémie COVID-19. V čase vypracovania tejto analýzy, v októbri 2022, je Rozhodnutie stále v platnosti aj napriek zrušeniu väčšiny ostatných protipandemických opatrení v tomto znení:

16 245/2008 Z. z.: Časová verzia predpisu účinná od 01.09.2022 do 31.08.2023. *Slov-lex* [online]. 1.9.2022 [cit. 2022-10-18]. Dostupné za: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/20220901.html>

8. Ak ide o ospravedlnenie neprítomnosti počas trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19, lehota podľa § 144 ods. 10 školského zákona
1. sa predlžuje z 3 po sebe nasledujúcich vyučovacích dní na 5 po sebe nasledujúcich vyučovacích dní, ak ide o žiaka,
2. sa predlžuje z 3 po sebe nasledujúcich vyučovacích dní na 7 po sebe nasledujúcich vyučovacích dní, ak ide o dieťa, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné,
3. nie je obmedzená, ak ide o dieťa, pre ktoré nie je predprimárne vzdelávanie povinné.¹⁷

Z tejto úpravy vyplýva možnosť pre rodiča ospravedlniť žiakovi päť, respektíve sedem po sebe idúcich dní školskej absencie bez nutnosti predloženia akejkoľvek dokumentácie od lekára, alebo inej zodpovednej osoby. Ak sa žiak zúčastní nasledujúceho dňa vyučovania, rodič opäť môže ospravedlniť päť, respektíve sedem ďalších dní absencie žiaka z vyučovania bez predloženia dokumentácie od lekára. Tento proces môže rodič využívať opakovane.

Je bežnou praxou (ktorá je dátovo podložená aj v časti Zistenia z dotazníkového prieskumu v tejto analýze), že školy si pravidlá ospravedlňovania absencií sprísňujú vo vnútorných poriadkoch škôl. Nakoľko však ide stále o súbor pravidiel právne podriadený platnej legislatíve, rodič sa môže domáhať dodržiavania platnej legislatívy, teda úpravy podľa školského zákona, resp. Rozhodnutia ministra školstva. V praxi si teda škola vo svojom vnútornom poriadku môže určiť, že ospravedlnenku od rodiča akceptuje len maximálne raz do mesiaca, avšak rodič môže odmietnuť tento vnútorný poriadok rešpektovať a, odvolávajúc sa na Rozhodnutie ministra školstva alebo školský zákon, ospravedlniť neprítomnosť žiaka na vyučovaní opakovane. Treba dodať, že túto prax väčšina škôl dlhodobo a opakovane kritizuje.

Takto sa opakujúce absencie silno vplývajú nielen na dochádzku žiakov, ale aj na ich akademické výsledky. Toto tvrdenie je podporené aj deklaráciami riaditeľov, ktoré sú súčasťou kapitoly o postojoch k platnej legislatíve od škôl zapojených do dotazníkového prieskumu.

17 Rozhodnutie ministra s účinnosťou od 1. septembra 2022. *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu* [online]. 2022 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/rozhodnutie-ministra-s-ucinnostou-od-1-septembra-2022/>

Príklady praxe zo zahraničia

Počas zberu dát pre potreby tejto analýzy boli kontaktované príslušné autority v jednotlivých štátoch Európskej únie, pričom sa zber dát zameriaval najmä na regulácie absencií žiakov základných škôl formou legislatívnych opatrení. Hrubo vyznačené časti odsekov poukazujú na legislatívne regulácie v jednotlivých štátoch, ktoré by mohli byť aplikovateľné aj na slovenský systém s cieľom jeho vylepšenia a sú opakovane uvádzané školami ako riešenia súčasného stavu.

V chorvátskom systéme sú absencie žiakov regulované zákonom, vyhláškami a vnútornými poriadkami škôl. Príslušným zákonom je Zákon o základných a stredných školách, a dochádzke sa venuje článok 136, číslo 3.¹⁸

Regulácia sa týka najmä množstva ospravedlnení, ktoré môže od rodiča škola prijať, ale aj informovania školy o absenciách (telefonicky hneď ráno v deň absencie, písomne na ďalší deň).

Absencie žiakov sú odstupňované podľa počtu vymeškaných dní. Ak žiak vymešká jeden až tri po sebe idúce dni, odovzdáva ospravedlnenku od rodiča priamo triednemu učiteľovi. Od štyroch do siedmich dní ospravedlňuje absenciu riaditeľ školy, od sedem do pätnásť dní už ide o ospravedlnenie pred radou učiteľov.

Rodič má nárok svoje dieťa ospravedlniť bez ospravedlnenky od lekára (alebo inej príslušnej inštitúcie) na dobu až do troch dní, no len trikrát za jeden školský rok. V prípade, že dieťa vymešká ďalšie dni, má už povinnosť túto absenciu ospravedlniť potvrdením od lekára.

Reguluje sa tiež možnosť rodiča ospravedlniť dieťa v dni, keď sú v škole písané závažnejšie testy - na takéto dni môže zo školy ospravedlniť žiaka len lekár písomným potvrdením. Navyše, triedny učiteľ môže ospravedlniť až tri dni absencií u žiaka bez lekárskeho potvrdenia a to po dohode s rodičmi dieťaťa a ak je to v súlade s vnútorným poriadkom školy.

Ak k žiadnemu ospravedlneniu nedôjde, triedny učiteľ do piatich kalendárnych dní kontaktuje zákonných zástupcov žiaka, pričom si jednu kópiu tejto komunikácie uchová. Ak sú absencie častejšie, riaditeľ je do siedmich dní povinný kontaktovať Centrum sociálnych služieb a absencie nahlásiť.¹⁹

Bulharský systém je taktiež regulovaný najmä zákonom konkrétne Vyhláškou o inkluzívnom vzdelávaní. Podľa nej sú absencie v škole rátané nie podľa dní, ale podľa hodín. Neskoré príchody do 15 minút sú brané ako absencia na pol vyučovacej hodiny, nad 15 minút sa už ráta ako absencia na celý deň. Počet vymeškaných hodín, ospravedlnených aj neospravedlnených, sa na konci každého polroka zapisuje do klasifikačného záznamu. Vyhláška ráta s niekoľkými oprávnenými dôvodmi, ktoré sú prípustné v rámci ospravedlnenia absencie: zdravotné dôvody (pri ktorých musí rodič do troch dní po návrate doložiť písomné potvrdenie choroby alebo zranenia od lekára), reprezentovanie školy, alebo inej inštitúcie (súťaže, olympiády, festivaly, koncerty, vystúpenia, exhibície; po návrate žiaka do školy musí byť doložené písomné potvrdenie od organizácie, ktorú žiak reprezentoval a písomný súhlas rodiča).

Bulharský systém pripúšťa možnosť ospravedlnenia dieťaťa rodičom na tri dni bez potvrdenia od lekára, pričom rodič musí pred absenciou požiadať o povolenie triedneho učiteľa, ktorý má možnosť absenciu povoliť, alebo zamietnuť (podľa vlastného posúdenia relevancie ospravedlnenia). Rodič môže tiež požiadať riaditeľa školy o ospravedlnenie absencie žiaka až do 7 dní, pričom má, rovnako ako triedny učiteľ

18 *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* [online]. Záhreb: Zakon.HR, 2020 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>

19 informácie získané písomnou komunikáciou s Aleksou Đokić, riaditeľkou Oddelenia služieb pre práva národnostných menšín, ktoré spadá pod Úrad ľudských práv a práv národnostných minorít pod Úrad vlády Chorvátskej republiky

v predchádzajúcom bode, možnosť takúto ospravedlnenku požadovať za neopodstatnenú a nepriať ju.^{20 21}

Francúzsky systém pripúšťa absencie v prípadoch choroby žiaka (alebo blízkeho príbuzného žiaka, ak ide o nakažlivú chorobu), rodinnej udalosti (svadba, pohreb,...), nehody počas dopravy do školy, alebo sprevádzanie zákonného zástupcu (cestovanie mimo školských prázdnin). Všetky tieto dôvody musia byť vopred vykomunikované rodičom škole, ak je absencia predpokladateľná - ak nie je, ospravedlnenie musí byť škole doručené v čo najkratšom termíne.

V prípade neospravedlnených absencií sú kontaktovaní rodičia absentujúceho žiaka (už pri prvej absencii). V prípade 4 vymeškaných pol dní (táto jednotka sa vyskytuje v legislatíve) je zvolaný intervenčný tím, ktorý má za úlohu identifikovať príčinu absencií žiaka a predstaviť dohodnuté riešenia rodičom žiaka. Pri desiatich pol dňoch sa (okrem intervenčného tímu) informuje aj DASEN - riaditeľ národných vzdelávacích služieb. Pri pokračujúcich absenciách je informovaný aj prokurátor.

Pre prípady absencií bez ospravedlnenky, alebo s neplatnou ospravedlnenkou sú navrhnuté pokuty od 135 eur, až dva roky väzenia a pokuta 30 000 eur, ak je ohrozené vzdelávanie dieťaťa.²²

V Rumunsku upravuje absencie žiakov na vyučovaní Regulácia pre organizáciu a fungovanie pred-univerzitných vzdelávacích inštitúcií, platná od 1. septembra 2022 na školský rok 2022-2023.²³ Podľa článku 94 má v prípade neplnoletých žiakov zákonný zástupca povinnosť informovať riaditeľa, alebo učiteľa o absencii žiaka z vyučovania, s doložením potrebnej oficiálnej dokumentácie (ospravedlnenie od lekára, alebo inej relevantnej inštitúcie). **V limite 40 hodín v rámci jedného predmetu na školský rok (ak to neprekračuje 20% všetkých hodín alokovaných na rok na konkrétny predmet), môže rodič podať žiadosť o povolenie absencie žiaka na vyučovaní, adresovanej riaditeľovi, alebo triednemu učiteľovi. Toto ospravedlnenie musí byť vopred schválené školou.**

Medzi ospravedlniteľné absencie sa zahŕňajú osobné, rodinné a zdravotné dôvody (zdravotné dôvody musia byť podložené dokumentáciou od lekára). V prípade väčšieho množstva neospravedlnených absencií je učiteľ povinný informovať zákonných zástupcov žiaka písomnou formou.²⁴

Grécko má regulácie absencií ukotvené v zákone už od materskej školy – v nich môže mať dieťa 100 ospravedlnených absencií za školský rok, pričom absencie musia byť ospravedlnené rodičom s uvedením dôvodu (zdravotný, alebo závažné rodinné dôvody). V prípade, že je tento počet prekročený, zasadá učiteľská rada školy, ktorá spolu s koordinátorom projektu materských škôl vydá certifikát, s ktorým dieťa môže postúpiť do prvého ročníka základnej školy, alebo ho vydať odmietne a dieťa musí opakovať ročník materskej školy.

Dochádzka žiakov do materských škôl a základných škôl je monitorovaná triednym učiteľom, absencie sú denne vkladané do informačného systému. V prípade neospravedlneného a systematického vymeškávania triedny učiteľ informuje zákonných zástupcov dieťaťa. Ak problém pretrváva, je kontaktovaná polícia, sociálne služby a miestne authority, ktoré vyhľadajú rodičov a dieťa, prípadne vyššie authority v prípade neúspechu tohto postupu.

20 *Country information for Bulgaria - Legislation and policy* [online]. European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2021 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.european-agency.org/country-information/bulgaria/legislation-and-policy>

21 informácie získané písomnou komunikáciou s Rositsou Ivanovou, tajomníčkou a senior projektovou manažérkou na Sekretariáte Národnej rady pre kooperáciu v etnických a integračných otázkach v Bulharskej republike

22 informácie získané písomnou komunikáciou s Manuelom Demougeot, riaditeľom z Medzirezortnej delegácie pre ubytovanie a prístup k bývaníu Francúzskej republiky

23 *Regulation for the organization and operation of pre-university education units, valid starting from the 2022-2023 school year, entered into force on September 1, 2022*

24 informácie získané písomnou komunikáciou so Sia Sararu, vedúcou kancelárie Ministerstva investícií a európskych projektov Rumunsku, (Národný rómsky kontaktný bod)

Pre základné školy platí pravidlo vymeškania polovice školského roka – ak žiak vymešká viac ako polovicu školského roka bez vážneho dôvodu, tak opakuje ročník. Ak žiak vymešká viac ako polovicu školského roka z vážnych dôvodov, môže postúpiť do ďalšieho ročníka so súhlasom zákonného zástupcu a po úspešnom zložení komisionálnych skúšok do prvých 10 dní júna, alebo prvých 10 dní septembra. V prípade vymeškania do polovice školského roka musí rodič predložiť potrebné odôvodnenie absencie (zdravotné, alebo vážne rodinné dôvody).²⁵

V nemeckom decentralizovanom systéme je školský zákon určený a vyžadovaný na úrovni jednotlivých spolkových štátov. Podobne je aj upovedomovanie škôl o absenciách žiakov regulované rôzne od štátu k štátu. Spoločne pre všetky štáty však platí, že školská dochádzka je povinná a je zodpovednosťou rodiča, aby zabezpečil pravidelnú dochádzku svojho dieťaťa do školy.

V prípade, že ospravedlnenie od rodiča nepríde včas, absencia žiaka je považovaná za neospravedlnenú a branú za porušenie povinnej školskej dochádzky.

Rómsky kontaktný bod v Nemecku uviedol príklad fungovania školského systému v Baden-Württembergu – ak je žiak chorý viac ako tri dni, učiteľ má právo vyžadovať potvrdenie od lekára. Ak sa vymeškávanie opakuje podľa posúdenia učiteľa príliš často, riaditeľ školy môže požiadať o potvrdenie o ospravedlnení absencií priamo lekára, alebo miestny úrad verejného zdravotníctva.

Všetky tieto regulácie sú aplikované nezávisle od etnicity, alebo národnosti. V Nemecku majú niekoľko funkčných modelov práce s rómskymi komunitami, medzi inými aj miestne okrúhle stoly, pri ktorých sa stretávajú kľúčové osoby z komunity a zástupcovia miestnych autorít; alebo využívanie mediátorov, pochádzajúcich priamo z komunít.²⁶

Slovinsko má absencie z vyučovania regulované v Článku 53 Zákona o základných školách. Podľa neho v prípade, ak rodič žiaka neinformuje školu o dôvode absencií do piatich dní od prvého dňa chýbania v škole, škola je povinná kontaktovať zákonných zástupcov a dožadovať sa vysvetlenia absencie a potvrdenia jej ospravedlnenia. Žiak môže s vedomím zákonného zástupcu absentovať zo školy aj bez uvedenia dôvodu, ak je táto absencia vopred ohlásená zákonným zástupcom škole, no počas školského roka je takto možné ospravedlniť len päť dní. Na základe žiadosti rodiča, ktorá musí byť predložená vopred, môže riaditeľ školy povoliť aj dlhšiu absenciu žiaka.

Odlíšnym prvkom oproti ostatným krajinám z tejto časti prehľadu legislatív iných štátov je miera autonómie daná školám pri reguláciách školských poriadkov a absencií z vyučovania – **školy majú možnosť vo svojich vnútorných poriadkoch** (po navrhnutí riaditeľom a schválení radou rodičov a radou učiteľov), **v súlade so vzdelávacími plánmi navrhnuť práva a povinnosti študenta, následky porušenia vnútorného poriadku a prijateľné ospravedlnenia absencií žiaka. Tým si škola vie určiť systém, pomocou ktorého vie znižovať chronické absencie žiakov bez toho, aby musela čakať na zmenu legislatívy.**²⁷

Švédska legislatíva (Zákon o vzdelávaní) nepozná žiadnu definíciu prijateľnej, alebo neprijateľnej absencie. **Rozhodnutie prijať, alebo odmietnuť ospravedlnenie absencie je v právomociach školy, ktorá si určuje, aký typ ospravedlnení nebude prijímať.** Ak je žiak chorý, alebo z nejakého iného dôvodu nemôže byť na vyučovaní prítomný, škola musí byť bezodkladne oboznámená s dôvodom absencie.

Medzi absencie, ktoré sú prijateľné, patrí choroba, niektoré výlety a zájazdy, rodinné slávnosti a náboženské

25 informácie získané písomnou komunikáciou s Giorgiosom Stamatism, Národným kontaktným bodom pre sociálnu inklúziu Rómov a generálnym sekretárom pre sociálnu solidaritu a boj proti chudobe v Grécku (Národný rómsky kontaktný bod)

26 informácie získané písomnou komunikáciou s Malti Tanejou z rozvojovej jednotky pre prácu proti antirómskej diskriminácii a pre život Sintov a Rómov v Nemecku, Spolkové ministerstvo pre rodinu, seniorov, ženy a mládež

27 informácie získané písomnou komunikáciou s Tjašou Herman z Úradu vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny

sviatky. **Maximálny počet takýchto absencií (s výnimkou chorôb) je desať na školský rok.** V závažných prípadoch je možné udeliť výnimku.

Ak žiak zo školy absentuje často, alebo príliš dlho, riaditeľ musí prešetriť dôvod absencie. Toto platí ako v prípade ospravedlnení od lekára, alebo iných autorít, tak aj v prípade chýbajúceho ospravedlnenia absencie, alebo žiakov, ktorí nemajú povinnú školskú dochádzku (napríklad deti osôb s podanou žiadosťou o azyl).²⁸

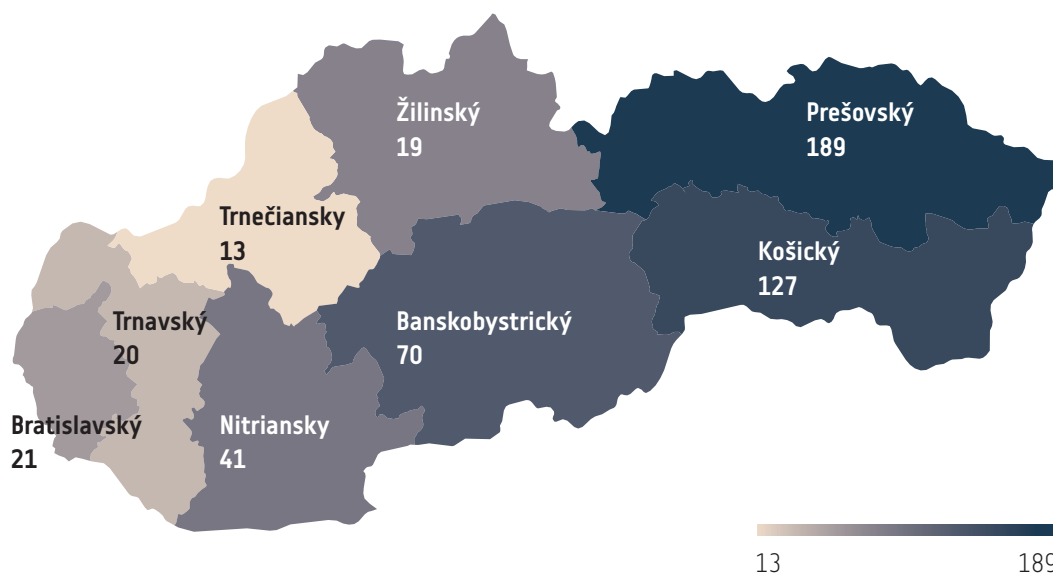
28 informácie získané písomnou komunikáciou s Agnes Petersson z Ministerstva školstva a výskumu Švédska

Zistenia z dotazníkového prieskumu

V priebehu októbra 2022 sa uskutočnil dotazníkový prieskum, zasielaný školám v obciach, ktoré majú podľa Atlasu rómskych komunít 2019 zastúpenie rómskeho obyvateľstva. Výsledná vzorka 500 škôl, od ktorých prišla plnohodnotná odpoveď, je tak viditeľne rozložená naprieč Slovenskom s výrazným zastúpením regiónov na východe Slovenska (graf č. 1).

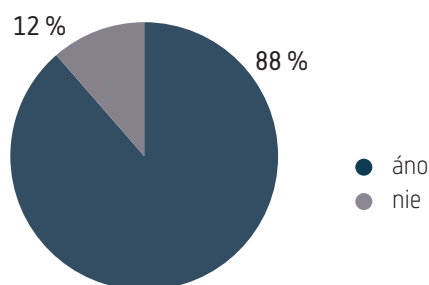
Zastúpenie škôl v dotazníkovom prieskume podľa krajov

Graf č.1

Zameranie dotazníkového prieskumu sa sústredilo najmä na postoje škôl k legislatívnym úpravám týkajúcich sa absencií a ospravedlňovania absencií rodičom žiaka podľa rôznych usmernení (platná legislatíva, Rozhodnutie ministra). Školám bolo v dotazníku vysvetlené plné znenie platnej legislatívy.

Vnímate vo všeobecnosti vysokú mieru ospravednenej, aj neospravednenej absencie žiakov?

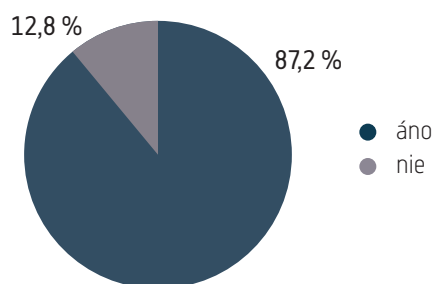

Graf č.2

Z uvedeného zistenia vyplýva, že školy všeobecne vnímajú slabú dochádzku žiakov na vyučovanie ako problém – uvádza to 88 % škôl, ktoré sa zúčastnili dotazníkového prieskumu (graf č. 2). Tu možno nadviazať na kapitolu o prehľade zahraničnej literatúry, ktorá tento fenomén opisuje ako chronické absencie žiakov. Tie zahŕňajú ako ospravedlnené, tak aj neospravedlnené vymeškané hodiny. 87,2 % všetkých zúčastnených škôl by taktiež privítalo zmenu legislatívy, ktorá by zabránila častému vymeškávaniu výchovno-vzdelávacieho procesu formou ospravedlňovania absencií rodičom žiaka bez potvrdenia od lekára, alebo inej relevantnej autority (graf č. 3).

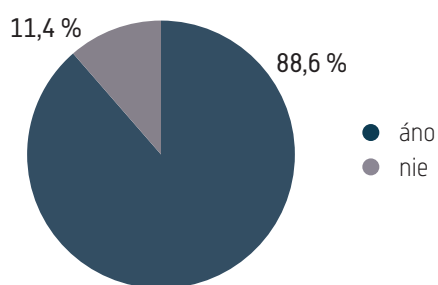
Myslíte si, že by mala byť upravená legislatíva dotýkajúca sa ospravedlňovania absencií rodičom?

Graf č.3

Ďalšia časť dotazníkového prieskumu bola zameraná na postoje škôl k súčasne platnej legislatíve a k jej úpravám. V čase písania tejto analýzy bolo v platnosti Rozhodnutie ministra školstva, vedy, výskumu a športu z 28.2.2022, s predĺženou účinnosťou od 1. septembra 2022, ktoré dáva rodičom možnosť ospravedlňovať neprítomnosť žiaka na vyučovaní na päť po sebe idúcich dní (plné znenie Rozhodnutia je v kapitole o súčasne platnej legislatíve). Až 88,6 % zapojených škôl vníma zvýšenú mieru absencií žiakov po vstupe Rozhodnutia do platnosti (graf č. 4), pričom 82 % túto zvýšenú absenciu pripisuje priamo Rozhodnutiu ministra (graf č. 5).

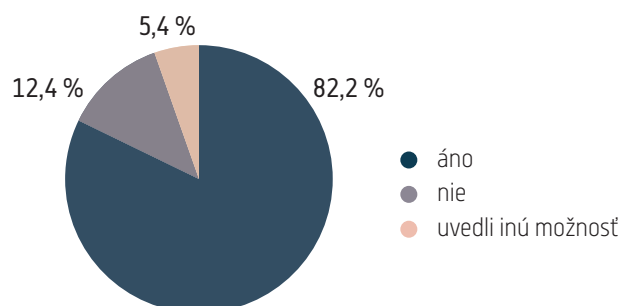
Vnímate zvýšenú mieru ospravedlnenej absencie žiakov školy po Rozhodnutí ministra z 28.02.2022 (možnosť ospravedlniť 5 dní rodičom)?

Graf č.4

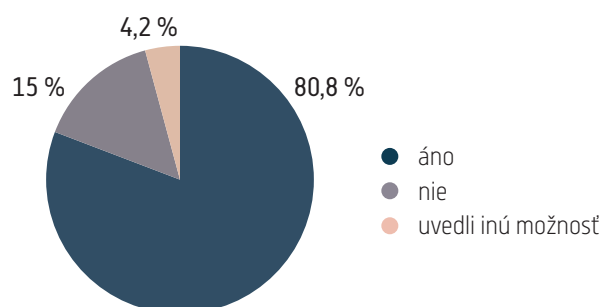
Myslíte si, že Rozhodnutie ministra z 28.02.2022 (možnosť ospravedlniť 5 dní rodičom) negatívne ovplyvňuje dochádzku žiakov školy?

Graf č.5

Zo všetkých zapojených škôl až 80,8 % videlo negatívny presah dopadov Rozhodnutia ministra z dochádzky aj na akademické výsledky a prospech žiakov školy. 15 % škôl nevidelo tento dopad ako významný, alebo ho nevnímali vôbec. Posledných 4,2 % zapojených škôl uviedlo inú odpoveď (graf č. 6).

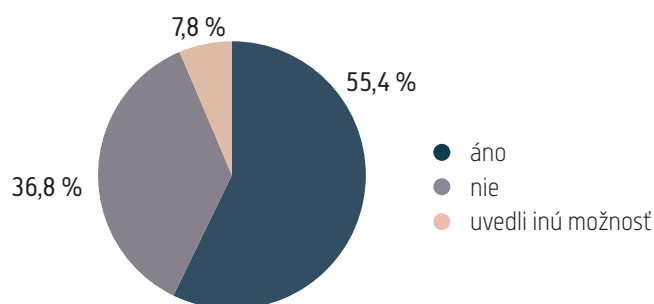
Myslíte si, že Rozhodnutie ministra z 28.02.2022 (možnosť ospravedlniť 5 dní rodičom) negatívne ovplyvňuje prospech žiakov školy?

Graf č.6

Priekum bol zameraný aj na vnímanie oficiálnej legislatívnej úpravy, teda zákona č. 245/2008 Z. z., § 144 ods. 8 až 10, ktorá upravuje možnosti rodiča ospravedlniť neprítomnosť žiaka na vyučovaní na dobu až troch po sebe idúcich dní bez toho, aby bolo nutné dokladovať potvrdenie od lekára, alebo inej relevantnej inštitúcie. Z tejto vzorky 55,4 % škôl vnímalo túto právnu úpravu ako negatívne ovplyvňujúcu dochádzku žiakov školy (graf č. 7).

Vnímate, že možnosť ospravedlniť 3 dni rodičom bez potvrdenia lekára negatívne ovplyvňuje dochádzku žiakov školy?

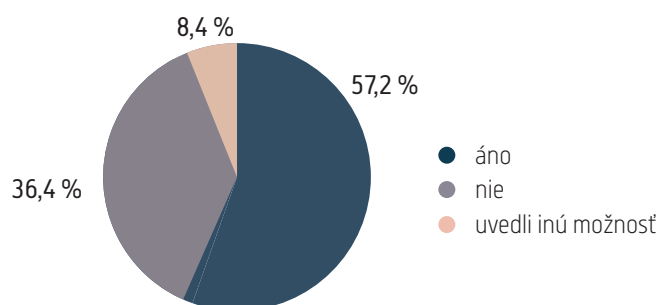

Graf č.7

Podobne ako pri Rozhodnutí ministra, aj pri znení súčasnej legislatívy, hodnotila väčšina (57,2 %) zapojených škôl, že možnosť ospravedlňovať absenciu žiaka 3 po sebe idúcich dní rodičom má negatívny vplyv na dochádzku žiakov. (graf č. 8).

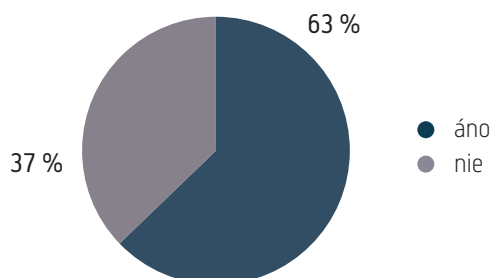
Vnímate, že možnosť ospravedlniť 3 dni rodičom bez potvrdenia lekára negatívne ovplyvňuje prospech žiakov školy?

Graf č.8

V predposlednej otázke prieskumu sa 500 zapojených škôl vyjadrovalo k ich vlastným úpravám v školskom poriadku, ktoré by mali zabráňovať zneužívaniu ospravedlňovania absencií dieťaťa rodičom. Z výsledkov vyplýva, že 63 % škôl takúto úpravu v rôznych obmenách má. (graf č. 9).

Máte v školskom poriadku úpravu, ktorá zabráňuje zneužívaniu ospravedlňovania absencií dieťaťa rodičom?

Graf č.9

Navrhované riešenia od škôl a úpravy školských poriadkov

V poslednej časti dotazníkového prieskumu sme sa respondentov pýtali ako by zmenili súčasnú legislatívu týkajúcu sa ospravedlňovania žiakov. Možnosť odpovedať na túto otázku využilo 363 zamestnancov škôl. Odpovede sme rozdelili do šiestich kategórií podľa podobnosti odpovedí. V predkladanej časti uvádzame len kategórie, ktoré obsahovali aspoň 5 podobných odpovedí.

Najpočetnejšou kategóriou boli návrhy na zníženie počtu dní, ktoré môže rodič ospravedlniť. Tie sa pohybovali väčšinou v rozmedzí jedného až piatich dní, avšak značná časť respondentov podmieňovala zníženie počtu dní aj ich využitím v jasne zadefinovanom časovom úseku, napr. raz za mesiac, štvrťrok či polrok. V praxi by to mohlo vyzerať tak, že rodič by mal možnosť ospravedlniť dieťa na 3 dni (z akéhokoľvek dôvodu bez potvrdenia od lekára či inej relevantnej inštitúcie) raz za štvrťrok (možnosť navrhnutá jedným z respondentov uvedená ako príklad). Zo zahraničnej praxe má podobný systém ospravedlňovania Chorvátsko.

Na prvú kategóriu úzko nadväzuje druhá, kde respondenti explicitne navrhovali zrušenie Rozhodnutia ministra školstva z 1. septembra 2022, ktoré by vrátilo legislatívny stav spred začatia pandémie Covid-19, to znamená možnosť ospravedlniť len 3 po sebe nasledujúce školské dni.

Ďalšou početnou kategóriou boli názory zástupcov škôl, že choroby a zranenia by mali byť ospravedlňované výhradne s potvrdením od lekára. Túto možnosť však môžeme vnímať ako problematickú pri menších zdravotných problémoch, ktoré si nevyžadujú návštevu lekára a môžu zaťažiť systém pediatrov. Podobné znenie sa nachádza v bulharskom systéme, keď rodič môže doložiť ospravedlnenie od lekára aj dodatočne.

Zo strany respondentov sme zaznamenali kategóriu odpovedí, kde bola požiadavka na riešenie situácie s nadmerným ospravedlňovaním, resp. neospravedlňovanými hodinami v úzkej spolupráci so sociálnou kuratelou, ktorá by mala možnosť vyvodzovať ďalšie následky. V odpovediach bola spomínaná aj súčinnosť s políciou, resp. Inými relevantnými inštitúciami, ktoré by mali byť zapojené do riešenia vzniknutej situácie. Obdobné fungovanie ponúka príklad z Francúzska, kde pri viacerých neospravedlňovaných hodinách zasadaajú jednotlivé úrovne zapojených inštitúcií, pričom najvyššou z nich je prokuratúra.

Menšia skupina respondentov zvolila variáciu možnosti špecifikovať si spôsob ospravedlnenia a typ prijateľných ospravedlnení vo vnútornom poriadku školy. Švédsky školský systém ponúka podobné riešenie, keď rozhodnutie prijať, alebo odmietnuť ospravedlnenie absencie je v právomociach školy (ako je spomenuté vyššie), ktorá si určuje, aký typ ospravedlnení bude resp. nebude prijímať.

Poslednou identifikovanou kategóriou je možnosť ospravedlňovať určitý počet hodín, nie dní. Následne, podľa časti návrhov, by po vymeškaní určitého percentuálneho pomeru hodín jedného predmetu, malo nasledovať komisionálne preskúšanie žiaka z daného predmetu. Podobne na absencie reaguje systém v Rumunsku, kde je stanovený maximálny počet, 40 hodín v rámci jedného predmetu na školský rok (ak to neprekračuje 20 % všetkých hodín alokovaných na rok na konkrétny predmet), ktoré môže rodič ospravedlniť, ak podá žiadosť o povolenie absencie žiaka na vyučovaní, adresovanej riaditeľovi, alebo triednemu učiteľovi. Toto ospravedlnenie však musí byť vopred schválené školou.

Záver a odporúčania

Problematika chronických absencií je jednou z prekážok na ceste k plne fungujúcemu školstvu pre všetky komunity a skupiny obyvateľov. Na základe informácií z odbornej zahraničnej literatúry²⁹ je zjavné, že chronické absencie negatívne ovplyvňujú nielen akademické výsledky samotného žiaka a neskoršie uplatnenie na trhu práce, ale aj celé komunity (v ktorých prispieva k udržiavaniu nízkeho štandardu vzdelanostnej úrovne a k vysokej miere nezamestnanosti) a školské kolektívy (keďže sa týmto žiakom musí učiť, alebo asistent učiteľa vo zvýšenej miere venovať a stráca tak čas, ktorý by mohol venovať ostatným žiakom).

Na základe prieskumu, ktorý prebehol dotazníkovou formou na 500 školách naprieč Slovenskom možno konštatovať, že tento problém intenzívne vnímajú aj zástupcovia škôl a snažia sa ho riešiť úpravami vnútorných poriadkov škôl, keďže na samotnú legislatívu nemajú dosah. Narážajú pritom na právnu nadradenosť platnej legislatívy nad vnútornými poriadkami škôl, čo v konečnom dôsledku znamená, že rodiča, ktorý chce dieťa ospravedlniť bez potvrdenia od lekára, nemá škola ako ovplyvniť.

Situáciu zhoršilo prijatie protipandemických opatrení, ako napríklad predĺženie obdobia, na ktoré môže ospravedlniť rodič žiaka z vyučovania na 5 dní z pôvodných troch. V praxi tak stačí, ak dieťa chodí do školy raz za šesť pracovných dní. Aj napriek nesporne pozitívnym zámerom tohto opatrenia treba dodať, že malo významne negatívny dopad na dochádzku žiakov.

V horeuvedenom prieskume sa väčšina respondentov (riaditelia škôl, zástupcovia riaditeľov a učitelia) vyjadrili, že legislatívne obmedzenie problematiky chronických absencií by privítali a súčasné znenie legislatívy nepovažujú za dostatočné. Ich odporúčania, uvedené v kapitole Zisťovanie postojov k platnej legislatíve v školách zapojených do dotazníkového prieskumu, možno prepojiť so zaužívanou praxou zo zahraničia, uvedenú v príslušnej kapitole.

Z výsledkov celej analýzy ÚSVRK rezortu školstva **odporúča zrušiť platnosť Rozhodnutia ministra školstva, vedy, výskumu a športu**, ktorým sa upravuje počet dní, ktoré môže u absentujúceho žiaka ospravedlniť rodič z troch na päť a **zvážiť sprísnenie v legislatíve ukotveného (zákon č. 245/2008 Z. z.) ospravedlnovania 3 po sebe idúcich dní**, napríklad **doplnením maximálneho počtu takýchto ospravedlnení za rok/polrok/mesiac**.

V praxi by táto úprava znamenala **zásah do § 144, ods. 10 zákona, č. 245/2008 Z.z., zadaním počtu dní, ktoré môže rodič ospravedlniť - najviac však tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, na jasne stanovené časové obdobie** (napr. školský štvrtok, polrok, rok).

V prípade častých absencií žiaka, by taktiež mala mať **škola možnosť vyžiadať si ospravedlnenie absencií od lekára** (a to či už od rodiča, alebo od lekára samotného). Úprava by mala zahŕňať vypustenie časti o výnimkových a osobitne odôvodnených prípadoch, v ktorých škola môže vyžadovať lekárske potvrdenie o chorobe

29 zahraničná literatúra v dokumente zahŕňa:

CHANG, Hedy N. a Maria José ROMERO. Present, engaged, and accounted for: The critical importance of addressing chronic absence in early grades. National Center for Children in Poverty [online]. New York, September 2008, 32 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: http://www.nccp.org/wp-content/uploads/2008/09/text_837.pdf

JACOB, Brian A. a Kelly LOVETT. Chronic absenteeism: An old problem in search of new answers. Brookings [online]. 27.7.2017 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/research/chronic-absenteeism-an-old-problem-in-search-of-new-answers/>

Are Students Present and Accounted For?: An Examination of State Attendance Policies During the Covid-19 Pandemic. Attendance Works [online]. January 2021 [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: https://www.attendanceworks.org/wp-content/uploads/2019/06/50_State_Brief_011521_2.pdf

dieťaťa, alebo žiaka a nahradiť túto časť zdôvodnením opakujúcou sa absenciou dieťaťa, alebo žiaka na vyučovaní.

V praxi by táto úprava znamenala zásah do §144 ods. 10, zákona č. 245/2008 Z.z., do ktorého by sa zahrnula formulácia, ktorá dáva školám právo kontaktovať lekára, alebo inú inštitúciu, ktorá ospravedlnenku pre žiaka vydala v prípade, ak má podozrenie na zneužívanie ospravedlnení, alebo falošné ospravedlnenia, alebo ak žiak opakovane chýba zo zdravotných dôvodov bez potvrdenia od lekára.

S výnimkou zdravotných dôvodov (ktoré sú pokryté návštevou u lekára) a nečakaných rodinných situácií (napríklad úmrtie v rodine), **možno tiež prebrať model, v ktorom má rodič povinnosť škole nahlásiť absenciu žiaka už pár dní vopred, pred absenciou** (uplatniteľné v prípadoch ako sú rodinné slávnosti, pobyt na dovolenke, alebo v zahraničí, rodinné dôvody, osobné dôvody a podobne) - škola by mala mať, po posúdení vedením, alebo učiteľmi, možnosť ospravedlnenku odmietnuť, ak nie je relevantná.

V praxi by táto úprava znamenala zásah do §144 ods. 10, zákona č. 245/2008 Z.z. rozdelením absencií na predvídateľné a nepredvídateľné - v prípade predvídateľných absencií (rodinné záležitosti, sprevádzanie rodinných príslušníkov, náboženské sviatky, atp.) by sa uložila povinnosť rodičovi informovať školu najmenej tri dni pred dňom samotnej absencie, pričom škola má následne právo posúdiť relevanciu ospravedlnenia. Pre nepredvídateľné absencie platia podmienky, ako doteraz (bod 9), pričom sa jedná napríklad o dôvody vypísané v bode 9 (choroba, lekárom nariadený zákaz dochádzky do školy, mimoriadne nepriaznivé poveternostné podmienky, náhle prerušenie premávky hromadných dopravných prostriedkov, alebo mimoriadne udalosti v rodine).

V prípade prijatia týchto zmien v systéme je nutné myslieť aj na **obdobie potrebné na adaptáciu škôl, detí a rodičov na nový systém** – okamžité prijaté zmeny by mohli viesť k nárastu neospravedlnených hodín a tým pádom aj k povinnosti školy kontaktovať Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, respektíve políciu. Nakoľko cieľom týchto opatrení nie je penalizácia a trestné stíhanie rodín, ale zabezpečenie prítomnosti žiakov na vyučovaní, školy a učители by mali mať k dispozícii dostatočne dlhý čas na vysvetľovanie systému ospravedlňovania absencií rodičom. Dĺžka od oznámenia tejto zmeny, až po oficiálnu platnosť zrušenia Rozhodnutia ministra by mala byť minimálne dostatočne dlhá na zorganizovanie rodičovského združenia na škole, na ktorom by vedenie školy a učители mohli vysvetliť nové fungovanie rodičom. Konkrétna dĺžka by mala byť navrhnutá odborníkmi z praxe.

